

خودآموزی به زبان ساده

مجموعه نقشه‌ها و دستورالعمل‌های برق صنعتی

تألیف و گردآوری:

مهدی کاشانی - محمود علوانی

۹۲۰۰ تومان

سرشناسیه : کاشانی، مهدی، ۱۳۶۲ -
 عنوان و نام پدیدآور : مجموعه نقشه‌ها و دستورالعمل‌های برق صنعتی / مؤلفان مهدی کاشانی، محمود علوانی.
 مشخصات نشر : تهران : چرتکه ، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۱۸۴ ص. : مصور، جدول، نمودار.
 شابک : 978-964-6463-24-0
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
 یادداشت : چاپ قبلی: حکایت قلم نوین، ۱۳۸۵ (۱۷۵ ص.).
 یادداشت : بالای عنوان: خودآموز به زبان ساده.
 یادداشت : واژه‌نامه.
 عنوان دیگر : خودآموز به زبان ساده.
 موضوع : موتورهای برقی -- طرح و ساختمان
 موضوع : مدارهای برقی
 شناسه افزوده : علوانی، محمود، ۱۳۲۶ -
 رده‌بندی کنگره : TK۲۲۳۵/ک۲م۲ (۱۳۹۱)
 رده‌بندی دیوچه : ۶۳۱/۴۶
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۹۴۱۱۵۴

انتشارات چرتکه

نام کتاب : مجموعه نقشه‌ها و دستورالعمل‌های برق صنعتی

ناشر : انتشارات چرتکه

تألیف و گردآوری : مهدی کاشانی - محمود علوانی

ویراستار : فریبا داودی

صفحه‌آرایی : هفت رنگ گرافیک (شیرین حمیدی)

طرح جلد : داود داودی

لیتوگرافی : رایید گرافیک

نوبت چاپ : اول - پائیز ۱۳۹۱

چاپ : جام طلایی

صحافی : کیمیا

ناظر فنی چاپ : محسن پورحسین

تیراژ : ۶۰۰ جلد

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۶۴۶۳-۲۴-۰

www.chortkehbooks.com

مراکز پخش:

۱- تهران، میدان انقلاب، ابتدای جمالزاده جنوبی، کوچه جهانگرد، شماره ۱۳، نشر آترا - تلفن: ۶۶۹۲۲۰۸۲

۲- تهران، خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه تهران، ابتدای خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۳۲۴، کتابفروشی هنر - تلفن: ۶۶۴۹۲۲۴۲

۳- تهران، خیابان انقلاب، روبروی دبیرخانه دانشگاه تهران، ساختمان جیبی، پلاک ۱۳۳۲، کتابفروشی عصر دانش - تلفن: ۶۶۹۷۱۲۵۱

۹۲۰۰۰ تومان

فهرست

۹	مقدمه مؤلفین
۱۱	انتخاب سیستم حفاظتی در مقابل اضافه بار
۱۲	انواع وسایل حفاظتی در مقابل اضافه بار و چگونگی کار آنها
۱۳	استارت دستی همراه با حفاظت اضافه باری
۱۳	کلید استارت مغناطیسی با حفاظتی در مقابل اضافه بار
۱۳	فیوز تأخیر زمانی در کلید قطع موتور
۱۴	مقاومت راه اندازی محدود کننده جریان
۱۶	کنترل و راه اندازی مدارات
۱۶	۱- کنترل کننده های دستی (مکانیکی)
۱۶	۲- کنترل کننده های رله ای (الکترومکانیکی)
۱۶	۳- کنترل کننده های الکترونیکی
۱۶	۴- کنترل کننده های الکترونیکی پیشرفته
۱۷	۵- کنترل کننده های رله ای
۱۷	اجزای مدار قدرت
۱۷	الف) بیمتال
۱۷	ب) رله کنترل بار
۱۸	ج) رله کنترل فاز
۱۸	اجزای مدار فرمان
۱۸	پلاک مشخصات کنتاکتور
۱۸	۱- ولتاژ عایقی نامی

۱۹	۲- ولتاژ کار نامی
۱۹	۳- ولتاژ نامی بوبین
۱۹	۴- جریان نامی
۱۹	طول عمر مکانیکی
۱۹	موارد استفاده کنتاکتور
۲۰	اساس کار موتورها
۲۱	نیروی ضد محرکه
۲۱	لزوم مقاومت راه‌انداز در موتور DC
۲۲	پلاک خوانی موتورها
۲۳	راهنمای شناخت موتور سنکرون از آسنکرون (معایب و مزایا)
۲۳	راهنمای شناخت
۲۳	راه‌های شناخت روتور سیم‌پیچی از قفسه‌ای
۲۳	مزایای موتور سنکرون
۲۴	معایب موتور سنکرون
۲۴	مزایای موتور آسنکرون با روتور قفسه‌ای
۲۴	معایب موتور آسنکرون با روتور قفسه‌ای
۲۴	معایب موتور آسنکرون با روتور سیم‌پیچی شده
۲۴	موارد استعمال موتورهای آسنکرون
۲۵	دستگاه اندازه‌گیری دور موتورها
۲۵	مدارات برق صنعتی
۲۵	(۱) راه‌اندازی یک موتور به صورت لحظه‌ای
۲۶	(۲) راه‌اندازی یک موتور به صورت دائم از یک محل
۲۷	(۳) راه‌اندازی یک موتور به صورت دائم از چند محل
۲۸	(۴) راه‌اندازی یک موتور به صورت لحظه‌ای؛ دائم از یک محل
۲۹	(۵) راه‌اندازی یک موتور به صورت لحظه‌ای؛ دائم از چند محل
۳۰	(۶) مدار پرس یا گیوتین
۳۲	(۷) موتورهای یکی پس از دیگری
۳۳	نکات فنی
۳۴	(۸) موتورهای یکی به جای دیگری
۳۵	(۹) راه‌اندازی موتور سه فاز آسنکرون به صورت چپگرد - راستگرد
۳۷	(۱۰) مدار آسنکرون سه فاز روتور قفسی چپگرد - راستگرد سریع
۳۹	راه‌اندازی موتور به صورت ستاره - مثلث

۴۵	راه‌اندازی موتور سه فاز آسنکرون روتور قفسی به صورت ستاره - مثلث نوع دوم
۴۵	راه‌اندازی ستاره - مثلث دو نوع می‌باشد
۵۰	راه‌اندازی دستی ستاره - مثلث چپگرد راستگرد
۵۳	راه‌اندازی اتوماتیک ستاره مثلث - چپگرد راستگرد
۵۵	راه‌اندازی ستاره - مثلث تقویت شده
۵۵	راه‌اندازی دستی ستاره مثلث تقویت شده
۶۰	ستاره مثلث تقویت شده ی چپگرد راستگرد
۶۲	موتورهای دو دور دالاندر
۶۳	مدار راه‌اندازی موتور سه فاز دالاندر به صورت انتخاب آزاد
۶۶	راه‌اندازی موتور دالاندر از کند به تند اجباری
۶۸	موتورهای سیم‌پیچ مجزا
۶۹	راه‌اندازی موتور سه فازه دودور سیم‌پیچ مجزا، به صورت انتخاب آزاد
۷۱	راه‌اندازی موتور سه فازه سیم‌پیچ مجزا به صورت اجباری از کند به تند
۷۳	راه‌اندازی موتور سه فازه دالاندر به صورت چپگرد راستگرد انتخاب آزاد
۷۴	مدار راه‌اندازی چپگرد راستگرد دالاندر به تند، اجباری
۷۸	مدار راه‌اندازی موتور سه فازه دالاندر به صورت ستاره مثلث کند و تند
۸۰	مدار راه‌اندازی موتور سه فاز سیم‌پیچ مجزا به صورت چپگرد راستگرد، انتخاب آزاد
۸۳	مدار راه‌اندازی موتور سه فازه سیم‌پیچ مجزا به صورت ستاره مثلث، انتخاب آزاد
۸۵	راه‌اندازی موتور سه فاز به صورت ساده همراه با نصب وات‌متر و کنتور در مدار
۸۶	راه‌اندازی موتورهای سه فازه در جریان تک‌فاز
۸۷	مدار اصلاح ضریب قدرت انفرادی
۸۹	راه‌اندازی موتور سنکرون
۸۹	روش‌های راه‌اندازی موتور سنکرون
۸۹	۱- روش ژنراتوری
۸۹	۲- روش آسنکرون
۹۰	راه‌اندازی موتور سنکرون به همراه وات‌متر و کسینوس فی متر
۹۱	موتورهای تک‌فاز
۹۱	ساختمان و اصول کار موتورهای تک‌فاز
۹۱	موتورهای یک فاز با خازن راه‌انداز
۹۲	موتور یک فاز با خازن دائم کار
۹۲	موتور یک فاز دوخازنی
۹۳	راه‌اندازی موتور یک فازه به صورت چپگرد - راستگرد بدون کلید گریز از مرکز
۹۴	موتور آسنکرون روتور سیم‌پیچی (اسلیپ رینگ)

۹۶	۲۹) راه‌اندازی موتور آسنکرون با روتور سیم‌پیچی
۹۸	۳۰) راه‌اندازی موتور آسنکرون روتور سیم‌پیچی (Sleeping) به صورت چپگرد - راستگرد
۱۰۰	۳۱) مدارهای راه‌اندازی سه فاز آسنکرون به صورت استاتوریک
۱۰۴	۳۲) راه‌اندازی سه فاز آسنکرون (استاتوریک) به صورت چپگرد - راستگرد
۱۰۶	۳۳) مدار کنترل یک پمپ به طریق اتوماتیک همراه فلوتر سوئیچ برای منبع آب
۱۰۷	۳۴) راه‌اندازی موتور آسنکرون (استاتوریک) به صورت چپگرد - راستگرد با تایمر (اتوماتیک)
۱۰۸	۳۵) مدار کنترل پمپ آب اتوماتیک، توسط دو فلوتر سوئیچ برای کنترل سطح آب
۱۱۱	۳۶) مدار کنترل پمپ چاه آب توسط پرشر سوئیچ سر راه مدار فرمان
۱۱۲	۳۷) مدار کنترل پمپ چاه آب توسط پرشر سوئیچ سر راه مدار قدرت
۱۱۳	کنترل فاز
۱۱۴	۳۸) کنترل سطح آب در مخازن
۱۱۵	۳۹) مدار جرثقیل یا آسانسور بالا بر
۱۱۷	بررسی ماشین‌های جریان مستقیم
۱۱۹	۴۰) راه‌اندازی مولد تحریک مستقل
۱۲۲	۴۱) مولد شنت
۱۲۳	۴۲) مولد سری
۱۲۸	۴۳) مولد کمپوند
۱۲۸	کمپوند نقصانی
۱۳۴	۴۴) پارالل کردن دو ژنراتور شنت
۱۳۷	۴۵) پارالل کردن مولد کمپوند
۱۴۰	۴۶) موتور شنت تحریک سر خود
۱۴۳	۴۷) موتور سری
۱۴۴	مشخصات موتورهای سری
۱۴۴	۱- مشخصه مکانیکی یا گشتاور - دور (N/T)
۱۴۵	۲- مشخصه الکتریکی یا گشتاور - جریان (Ta/Ia)
۱۴۵	تغییر جهت گردش در موتور سری
۱۴۶	پلاک موتور سری
۱۴۸	۴۸) موتورهای کمپوند (ترکیبی)
۱۵۲	۴۹) مدار راه‌اندازی دو پمپ آب به صورت دستی همراه با فلوتر سوئیچ
۱۵۴	۵۰) مدار چپگرد راستگرد اسکالر به صورت تک ضرب
۱۵۶	۵۱) مدار سه لامپ اسکالر (تک ضرب)
۱۵۷	۵۲) مدار راه‌اندازی ستاره مثلث به روش اسکالر (تک ضرب)
۱۵۸	۵۳) راه‌اندازی مدار درب گاراژ
۱۵۹	۵۴) مدار همزن به صورت اتوماتیک

۱۶۰	۵۵) مدار تسمه نقاله
۱۶۱	۵۶) راه اندازی موتور تک فاز به صورت ساده همراه با نصب وات متر و کنتور در سر راه مدار
۱۶۲	۵۷) راه اندازی موتور سه فاز آسنکرون در حالت روشن و ترمز مغناطیسی آنی
۱۶۴	۵۸) مدار پنوماتیکی (۱)
۱۶۶	۵۹) مدار پنوماتیکی (۲)
۱۶۸	۶۰) مدار پنوماتیکی (۳)
۱۷۱	علائم اختصاری و حروف شناسایی المان های فنی برق صنعتی
۱۷۲	نام گذاری سرکلاف سیم پیچی مولد و موتورهای DC در استاندارد قدیم و جدید
۱۷۳	واژه نامه

www.ketab.ir

مقدمه مؤلفین

بسمه تعالی

حمد و ثنای خدا که اسم شریفش شفای آلام و ذکر جمیلش آرامش دل‌ها و طاعتش موجب استغنائی انسان‌هاست.

ملاک و معیار برای تبیین محتوای دروس نظری و نقشه‌ها و دستورالعمل‌های کار عملی دوره‌های کارآموزی، ایجاد مهارت‌های لازم برای آماده‌سازی افراد در پذیرش مشاغل و انجام کار مناسب، به منظور ایفای نقش در پیشبرد وظایف شغلی می‌باشد. لذا تهیه و تدوین جزوات آموزشی و نقشه‌های کار عملی برای پاسخگویی به این نیاز مورد توجه می‌باشد. تا علاوه بر این، نقشه‌های این کتاب روندی صحیح و هماهنگ با استانداردهای آموزشی و تغییرات فرآیند کار و اشتغال داشته باشد.

این مجموعه شامل تعدادی نقشه کار عملی و دستورالعمل‌های آنها می‌باشد. منابع و مآخذ این کتاب شامل کتاب‌های هنرستانی، کتاب‌های دانشگاهی و نقشه‌های زیرمنس می‌باشد.

هم‌چنین یادآور می‌شویم مدارهایی که در متن آمده، اجرا و تست گردیده و از مشاهدات عملی یادداشت‌برداری شده است.

بدیهی‌ست در جمع‌آوری این مجموعه امکان خطا و اشتباه وجود داشته باشد. لذا خواهشمند است پیشنهادات خود را در مورد این مجموعه به آدرس اینترنتی kashanikm@gmail.com ارسال نمایید تا با رفع نواقص موجود، در صورت استفاده مفید واقع شود.

در پایان از کلیه عزیزانی که در تهیه و گردآوری این مجموعه، ما را یاری کردند، سپاسگزاریم و توفیق روزافزون ایشان را از خدای بزرگ خواهیم.

مهدی کاشانی

محمود علوانی

پائیز ۱۳۹۱